

Turizm Hareketlerinin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi: Belek, Karpas ve Girne Üzerine Karşılaştırımlı Bir İnceleme

Mehmet ÖZDEMİR* - M. İlhan GÜRKAN - Mehmet KIRAL*****

* Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü(yz)

** Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü(yz)

*** Doğu Akdeniz Üniversitesi Mütavelli Heyeti Üyesi

ÖZ

Turizm hareketlerinin sosyo-ekonomik yapı üzerinde olumlu veya olumsuz yönlerde etkide bulunduğu, yapılan araştırmalar neticesinde ortaya konulmuştur. Gerçekleştirilen araştırmalarda, turist çeken bölgelerdeki sosyo-ekonomik yapının, turizm hareketlerinin gelişmesiyle birlikte değişmeye başladığı ve bir süre sonra, mevcut yapının tanınamaz bir hal aldığı ortaya çıkarılmıştır. Bu makalede inceleme konusu, Antalya'nın ilçelerinden Serik ilçe sınırları içerisinde bulunun Belek Turizm Merkezi ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içerisinde bulunan Karpas ve Girne'deki sosyo-ekonomik yapının, turizm hareketlerinden ne ölçüde etkilendiğini daha önce gerçekleştirilmiş iki araştırmanın bulgularına dayalı olarak ortaya koymaktır. Daha önce Gürkan ve Kiral tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularının bir kesitinin incelenmesi ile birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Turizm hareketleri insanların arzulanayan gayelerde değişikliliğe neden olmaktadır. Aynı zamanda turistik işletmelerin çoğalması ile birlikte yeni iş imkânlarının ortaya çıktığı, dolayısıyla daha önce işsiz olan veya bulabildikleri işlerde çalışan yöre halkının işsizlik sorununa da büyük ölçüde çözüm getirerek, insanların statü ve rollerinin değişmesine neden olmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Turizm Sosyolojisi, Sosyal Değişme, Sosyal Yapı, Türkiye, KKTC

GİRİŐ

Turizm, en çok ekonomik yönüyle ele alınmış bir sosyal faaliyettir. Esasen ekonomi ve toplum arasındaki ilişki, tabii bir ihtiyaç olarak doğmuştur. Ekonomik hayatın en basitinden, en gelişmiş ve karmaşık şekillerine kadar ortaya çıktığı zemini insan toplumdur. Ekonomik faaliyetler ferdin ve bilhassa fertlerden meydana gelmiş bir yapının dışında düşünölemeyeceğine göre, ekonomik olayı ele alan ekonomi ile, toplumun bütününe eğilen sosyoloji arasında yakın bir ilişki olacaktır.

Turizmin ekonomik yönüyle ağırlıklı olarak ele alınmasının iki nedeni vardır. Ekonominin sosyal bilimler içerisinde en somut, dar kapsamlı ve en eski bir disiplin oluşu; turizmin, ölkelere gelir getirici ve döviz kazandırıcı özelliği.

Bu subjektif ve objektif özellikler nedeniyle ölkemizde de konuya genel olarak ekonomik açıdan yaklaşılmakta, devlet kanalıyla dahi olay "*turist döviz getirir, döviz refah getirir*" kabilinden sloganlaştırılmaktadır.

Turizmle ilgili yayınlanan eserlerde bu özellik belirgin bir şekilde görölmektedir. (Olalı 1984). "*Turizm Olayı*"nın ekonomik yönü o derece ağır basmıştır ki, konunun sosyal yönü ihmal edilmiştir. Halbuki turizm yalnızca ekonomik bir olay olmayıp sosyal, kültürel, siyasi, ekolojik yönleri de olan, toplumu ve sosyal yapıyı etkileyen bir harekettir. Bu nedenle, turizmin etkileri değerlendirilirken yalnız gelir getirici ve döviz kazandırıcı özellikleri gibi maddi ve ekonomik sonuçları değil, fakat sosyal ve kültürel yansımaları gibi ekonomik olmayan konuların irdelenmesi de önem arzeder.

Turizmin; bireysel davranış, aile ilişkileri, toplu hayat tarzları, ahlakî tutumlar, değer sistemleri yaratıcı güçler, örf ve adetler, geleneksel törenler ve toplum örgütlenmesindeki değişikliklere katkıları, sosyal ve kültürel etkileri yoluyla olmaktadır.

Diğer bir deyişle bu etkiler doğrudan ve dolaylı temasın, "misafirler"le ev sahibi toplumun değerlerinin insanlar üzerindeki etkileridir.

Sağlıklı bir turizmden bahsedebilmek için; turizmin kaynaklandığı sosyal yapı kategorisini (misafir

toplum), turizmin gerçekleşmiş olduğu mekanın (ev sahibi toplum) sosyal çevresiyle birlikte genel bir analize tabi tutmak gerekir. Bu kategoriye en az turizm olayının cereyan ettiği sosyal çevreye verilen önem kadar önem vermek gerekir. Zira üzerinde durduğumuz konu, bir birey (turist) ve her biri kendi kültürel ortamı, sosyal mevkii ve uygarlık modelinin sınırları içerisinde “sosyal rollerini” önceden öğrenmiş bulunan insanlar (turistler ve ikamet yöresi halkı) arasındaki etkileşimdir. Kitle turizmi de katılımcıların gerçek hayatlarında taşımış oldukları alışkanlıkların aynısıyla hatta abartılı olarak yansımalarıdır (yabancılaşma, strestipleşme vb.). Bu nedenle turizm, ikamet yöresi çevresinde genel yaşam şartları esastan değişmedikçe, kendisi için ilki olarak amaçlanan fonksiyonları yüklenemez.

Gelişmekte olan ülkelerde, turizmin etkileri konusunda yapılan araştırmaların çoğunda turistik gelişmenin aşamasıyla ülke kalkınmasının aşaması arasındaki korelasyonun dikkate alınmadığı gözlenmektedir. Bu nedenle çeşitli ülkelerden gelen turizm etkileri konusundaki etüdleri karşılaştırma imkanı bulunmamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde turizm faaliyetlerinin sosyo-kültürel etkilerinin değerlendirilmesi hemen hemen yapılmamaktadır. Bu etkilerin dağılımı ve elemanları hakkında fazla bir şey bilinmemektedir. Turizm sonucu meydana gelen sosyo-kültürel değişiklikleri kentleşme, ticaret, kitle iletişim araçları, ulaşım ve sanayileşme süreçlerinin neden oldukları değişikliklerden soyutlamak mümkün olmamaktadır. Ancak, bunların normal olarak birbirlerinin neticesi olduğu, sanayileşmiş toplumlarda gözlenmektedir.

Türkiye’de misafirlerin yani turistlerin sosyal yapımıza etkilerini inceleyen bazı çalışmalar yapıldığı gibi, ev sahibi toplumun da misafirleri yani turistleri etkilemeleriyle ilgili çalışmalar yapılmıştır.

SOSYAL DEĞİŞME VE TURİZM

Herhangi bir sosyal sistemin çeşitli parçaları birbiriyle bağımlıdır\$ bu nedenle sosyal sistem yaşamını sürdürecektir bir sektördeki değişim, diğer sektörlerdeki uyumlu değişimler zinciri tarafından izlenir (Sources 1994: 403).

Sosyal değişimin başlangıcı önemli ölçüde içsel ya da dışsal bir nedenle ortaya çıkan belirli bir derecedeki sosyal organizasyonsuzluk varlığına yanıtır (Sources 1994:403). Bu bir başka deyişle, sosyal sistemdeki zorlamanın yeni (uyum/ayarlama/adaptasyon) düzenlemelerin habercisi olduğu anlamına gelir (Sources 1994: 403).

Değişimlerin koşulları ve değişimde rol oynayan faktörlerden değişimin kendisine döndüğümüzde, yeni bir davranış görüntüsü, yeni tutumlar, yeni teknikler vs. içeren her sürecin yenilik (innovation) olarak adlandırılabilceğini kavrarız. Değişimin doğası her ne olursa olsun, ister branşçıl ya da şiddet yolu ile gerçekleşsin, isterse aniden ya da derece derece, ani bir oluşumla ya da uzun bir hazırlık döneminin ardından olsun, durum yenilik içerir (Sources 1994: 405).

Yenilik ve yeniliğin kabul edilmesi rastgele gerçekleşmez, sosyal gereksinimlerin aciliyetine, organizasyonsuzluk derecesine, toplumun esnekliğine ve hangi değişimlerin kurumsallaştırıldığına ve bunun da derecesine bağlıdır (Sources 1994:406).

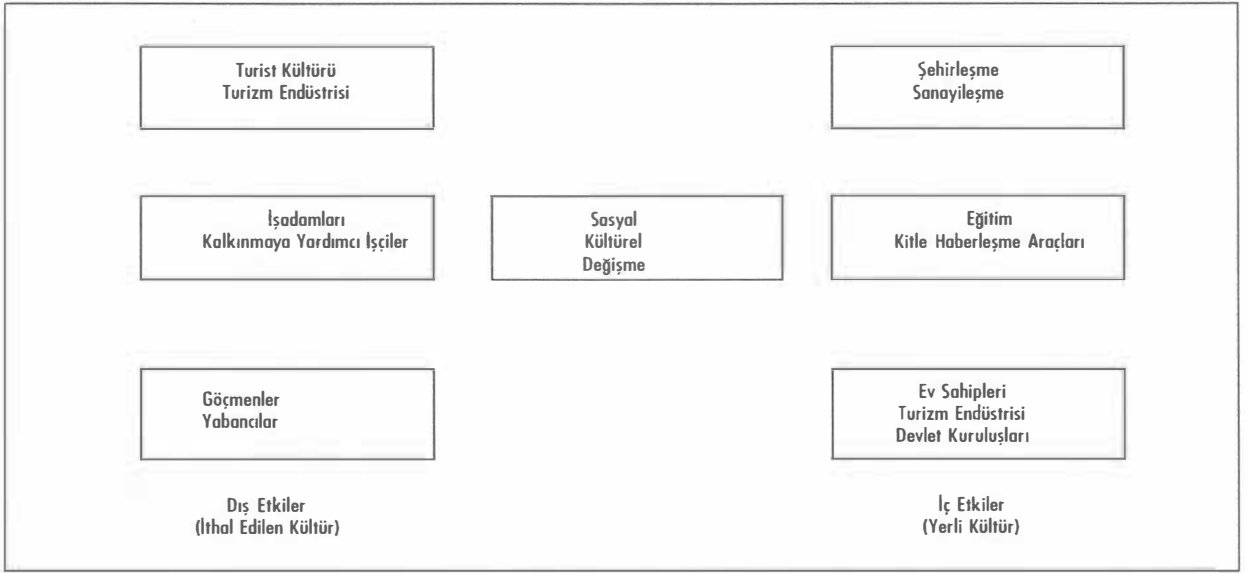
Kural olarak daha dinamik toplumlar yenilik konusunda daha hoşgörülüdürler. Geleneksel toplumlar ise etkin bir şekilde modern toplumların desteklediği yeniliği bastırmaya çalışırlar. Ancak Kallen’in de ifade ettiği gibi, modern toplumda bile yenilik, eski görüntülere olan duygusal bağlılık ve yenilere duyulan güvensizlik nedeniyle direnç görülebilir. Linton, aynı toplum içinde tüm yeniliklerin eşit derecede kabul edilme şansı olmadığını belirtir. Kabul edilmesi için bir yeniliğin, toplumun gereksinim ve ilgileri ile aynı çizgide ve toplumun çerçevesi ile uyuşur olması gereklidir. Örneğin modern toplum büyük alanındaki yenilikleri önemsemezken, bilim ve teknolojideki yenilikleri destekler.

Kültürel ya da sosyal açıdan bu türden bir geri kalma (ya da yanıtların ağır gelmesi) değişimin gerçekleştiği toplumda yanlış düzenlemelere yol açabilir. Yanıt ne kadar geç gelirse baskı o kadar artar. Bu gecikme toplumdaki daha anlamlı ya da toplum için önemi daha fazla olan alanlarda ise toplum, parçalı olarak ya da tamamen çözülme tehlikesi ile karşılaşır (Sources 1994: 407).

Kültür ve turizm, insanların birlikte yaşamaları ve birbirlerini etkilemeleri sonucu ortaya çıkan toplumsal olgulardır. Bu her ikisinin arasında değişmez bir ilişki vardır. Turizmin bir kültür taşıyıcısı olarak insanlar ve insan toplulukları arasındaki kültürel bağları kuvvetlendirdiği açık olarak görülmektedir (Smeller 1959: 63). Birbirleriyle etkileşime giren kültürel obje ve kalıpların değişim ve etkileşim biçimi şöyle açıklanabilir:

Etkileşim daima iki yönlüdür. Herhangi bir öge başlangıçta bir başka ögeyi ya da öğeleri etkileyebilir. Fakat, daha sonra,, önceden etkilenmiş olduğu öğeler tarafından kendisi de etkilenmeye başlar. Değişiminin dinamiği ya da mekanizması, işte bu etkileşim sürecinde yatar.

Sosyo-kültürel değişiklik yaratan tek güç turizm

Grafik-1. Turizm ve yapısal değişiklikler arasında ilişkiler

değildir. Sosyo-kültürel kalıplar üzerinde etkili olabilecek her çeşit bireysel, kurumsal ve sektörel süreçler faaliyet halindedir (Özdemir 1992: 63).

Turizm ve yapısal değişiklikler arasındaki ilişkiler aşağıdaki tabloda görülmektedir:

“Sosyo-Kültürel değişiminin bir çok etkene bağlı olduğu, toplumun kendine özgü sosyo-kültürel yapısında, ekolojik şartlarına göre biçim aldığı bir gerçektir. Turizm buna göre değiştirici fonksiyon olacaktır” (Moore 1963: 28).

Sonuçta, turizmin fonksiyonu çok boyutlu bir yapı olarak ortaya çıkar. Bu hususlara kısaca değinmek, kuramsal anlamda gerekli görülmektedir.

SOSYAL YAPI ARAŞTIRMALARINDA YAKLAŞIM

Doom (1985:29), turizm ve yapısal değişiklikler arasında aşağıdaki konularda “istikrarlı” bağlantılar bulmuştur:

1. Turizm ve aile yapısı üzerindeki etkileri,
2. Turizm ve seksüel davranışlardaki değişiklikler,
3. Turizm ve dinin “kutsalsızlaştırılması”,
4. Turizm ve turistik bölgelerde şenliklerin, sanat ve el sanatlarının ticarileştirilmesi,
5. Turizm ve üretkenlikte konusunda değişen tutumları,
6. Turizm ve tüketimin ve tüketiciliğin gelişmesi,
7. Turizm ve hayat tarzının serbestleşmesi,

Bu sıralama işlemi ile seçilen araştırma alanları şunlardır:

1. Sosyal yapıdaki değişiklikler,
2. Ev sahiplerinin Temel Yaşam Alanlarında Değer Yönelişlerinin Değişmesi,
3. Kültürel (Etnik) Kapalı Çevreden, Kültürel Açık Çevreye Doğru Değişim,
4. Mevcut Adetlerdeki Değişiklikler,
5. Sosyal Patolojide Değişiklikler,
6. Doğal ve İnsan Yapısı Çevre Özelliklerinde Değişiklikler,
7. Turistler Konusunda Değer Yönelişlerinin Değişmesi,

Bu yedi araştırma alanı için Doom şu hipotezleri geliştirmektedir (Doom 1985: 30).

1. Turizmin gelişmesi ev sahibi çevresi içinde sosyal yapı değişikliklerini etkiliyor.
2. Turizm gelişmesi değer yargılarını ve manevi kriterleri değiştiriyor.
3. Turizm gelişmesi kültürel (etnik) kapalı çevreden kültürel (etnik) çevreye bir transformasyona neden oluyor.
4. Turizmin gelişmesi ev sahibi halkın örf ve adetlerinin değişmesini tahrik ediyor.
5. Turizmin gelişmesi sosyal patoloji değişmelerini tahrik ediyor.
6. Turizmin gelişmesi doğal ve insan yapısı çevrelerde özellikleri transforme ediyor,
7. Turistik faaliyet temel değerlere karşı bazı turist tavırlarını biçimlendiriyor.

A1 MASA ÜZERİNDE YAPILAN ARAŞTIRMA		STANDARTLAŞTIRILMIŞ	1. AŞAMA (İLK İKİ YIL)
A2 ORTAK SORU KAĞITLARI DIĞER SAHA ARAŞTIRMALARI	EV SAHİPLERİ TURİSTLER ÇEVRE		
B ANTROPOLOJİK ETÜDLER		REHBER KURALLARA GÖRE	1. AŞAMA (İKİ YIL SONRA)
C EYLEM ARAŞTIRMASI		STANDARTLAŞTIRILMIŞ	İHTİYARI

Grafik-2. Sosyal yapı araştırmalarının çeşitleri

Doom bu konuların incelenmesiyle ilgili olarak da, birbirleriyle ilgili üç araştırma tipini önermektedir (Doom 1985: 35)

1. Temel-Çizgisi Analizi; (Temel Analiz)
2. Etkileşim Analizi;
3. Değişiklik Analizi;

Her üç tip de masa üzerinde ve sahada yapılan araştırmayı gerektirmektedir. Araştırma deneylerinin standart terminolojisi izlenerek Temel Analiz test-öncesi, Değişiklik Analizi test-sonrası analizi olup Etkileşim Analizi ise programın kendisini oluşturmaktadır. Mukayese amaçlarıyla bir kontrol grubunun ilavesi deneyi daha somut hale sokmaktadır. Bu yaklaşımı araştırma araçlarına göre şöyle gösterebiliriz:

ARAŞTIRMA

Bu çalışma, daha önce Gürkan (1998) ve Kıral (200) tarafından gerçekleştirilen iki ayrı araştırmanın bulgularına dayalı incelemenin sonuçlarına dayandırılmıştır. Gürkan, Belek; Kıral ise Girne ve Karpas böl-

Tablo-1. "Turizmin Ülke ve Yörelere İçin Faydalı Olduğu" görüşü ile ilgili düşünceleri:

DÜŞÜNCELER	BELEK		GİRNE		KARPAZ	
	n	%	n	%	n	%
Ülkemiz İçin Faydalıdır	223	99,6	86	93,4	85	89,6
Ülkemiz İçin Faydalı Değildir	2	0,4	4	4,3	4	4,2
Bilinmeyen	-	-	2	2,2	6	6,3
TOPLAM	225	100,0	92	100,0	95	100,0

geleri üzerine çalışmalarını yürütmüşlerdir. Belek, Antalya sınırları içerisinde, özellikle 1985 yılından sonra turizm hareketlerinin geliştiği bir yöre olması bakımından önemlidir. Karpas ve Girne ise, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içerisinde iki önemli turizm bölgesidir. Bu yörelerden Karpas son yıllarda turizme açılmış bir yöredir.

Gürkan'a ait olan çalışmada Belek yöresinde ikamet eden vatandaşlar üzerinde anketörler yardımıyla yazılı anket tekniğine dayalı olarak araştırma yapılmıştır. Araştırma 255 kişi üzerinde yürütülmüştür.

Kıral'ın çalışmasında da, aynı şekilde Girne ve Karpas bölgelerinde ikamet eden KKTC vatandaşları üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Kıral'ın çalışmasında yazılı anket tekniği yöntemiyle 92 denek araştırmaya dahil edilmiştir.

Bulgular

Her iki araştırmanın sonuçları birbirine çok benzerlik göstermektedir. Turizmin, 20. yüzyılın bir olgusu, sosyal ve ekonomik bir olay olduğu, turizm hareketlerinin sosyal yapısı üzerinde etkilerinin olduğu, sosyal yapıdaki değişimin itici ve sürükleyici bir gü-

Tablo-2. "Turizm Gelir Getirir/Ahlâk Götürür" görüşü ile ilgili düşünceleri

DÜŞÜNCELER	BELEK		GİRNE		KARPAZ	
	n	%	n	%	n	%
Katılıyorum	100	44,4	14	15,2	26	27,4
Katılmıyorum	125	55,6	78	84,8	69	72,6
TOPLAM	225	100,0	92	100,0	95	100,0

Tablo-3. "Turist Yolunacak Kaz Değildir" görüşü ile ilgili düşünceleri

DÜŞÜNCELER	BELEK		GİRNE		KARPAZ	
	n	%	n	%	n	%
Katılıyorum	206	91,6	65	70,7	73	76,8
Katılmıyorum	19	8,4	27	29,3	22	23,2
TOPLAM	225	100,0	92	100,0	95	100,0

nü olduğu görülmektedir. Turizm hareketlerinin insanların ve ülkelerin birbirlerini tanımalarına aracı olduğu, belirli bölgelerin süratle büyümesine ve kalkınmasına neden olduğu araştırmaların ortak bulguları arasındadır.

Ancak, anket sonuçları bakımından bu iki araştırmanın bölgeleri arasında benzerlikler görülmekle birlikte, bazı farklılıklar da göze çarpmaktadır.

Her iki araştırmada da, turizmin hem ülkeleri açısından hem de buldukları yöreleri açısından yararlı olduğu görüşü büyük oranda kabul görmektedir. Bu araştırmanın beklenen sonuçları arasındadır. Her iki araştırma bölgesi turizm hareketleri hariç tutulduğunda, daha çok tarımsal faaliyetlerin ön plâna çıktığı bölgeler olarak görülmektedir.

Turizm hareketlerinin sosyal yapı üzerinde bazı olumsuz etkilerinin görüldüğü bir gerçektir. Genel olarak turizm hareketleri örf, adet ve ananelerde köklü değişiklikler getirmemektedir. Genellikle insanların ahlâk anlayışları ve ahlaki değerleri üzerinde etkileri görülmektedir. Anket sonuçları bakımından turizmin gelir getirdiği ancak ahlâk götürdüğü görüşü Kuzey Kıbrıs'ta her iki bölgede (Girne ve Karpas) Belek'e oranla daha düşük yüzde ile kabul görmektedir. Bunun da Belek yerleşim biriminin Girne ve Karpas'a göre turizm hareketlerinden daha sonraları tanışmasından ve turizmin olumsuz etkilerinin izlerinin halâ sürdüğünü göstermektedir.

Turizm hareketlerinin ekonomik etkileri her zaman ön plânda tutulmaktadır. Turizm, belirli bölge-

Tablo-4. "Turistler Hakkında Neler Düşünüyorsunuz?" görüşü ile ilgili düşünceleri

DÜŞÜNCELER	BELEK		GİRNE		KARPAZ	
	n	%	n	%	n	%
Turistler Yabancı İnsanlardır	28	12,4	28	30,4	22	23,2
Turistler Hem Yerli Hem Yabancı İnsanlardır	187	83,1	55	59,8	57	60,0
Diğer	10	4,4	9	9,8	15	15,8
TOPLAM	225	100,0	92	100,0	95	100,0

Tablo-5. Ankete Katılanların Erkek Çocukları İçin "Turizm Mesleği"ni Tercih etme Durumu

DÜŞÜNCELER	BELEK		GİRNE		KARPAZ	
	n	%	n	%	n	%
Turizm İşinde Çalışsın	73	48,0	18	21,4	14	17,1
Diğer İşler	152	67,7	74	80,4	81	85,3
TOPLAM	225	100,0	92	100,0	95	100,0

lerin hızla büyümesine ve ekonomik açıdan kalkınmasına neden olmaktadır.

Ancak, kalkınmanın turizm yönü bir bölgenin kültürü için mutlaka sakıncalı olmayı gerektirmez. Tersine iyi plânlanmış ve kontrollü gelişmiş bir turizm hareketi hem kültüre hem de ekonomik yararlar sağlayabilir.

Belek yerleşim biriminin Girne ve Karpas'a göre daha muhafazakâr ve turizm hareketlerinden daha olumsuz etkilendiği kanısının aksine, anket sonuçları, iyi organize edilmiş, iyi plânlanmış ve kontrollü gelişmiş Belek turizm merkezinin, turizm hareketlerinden hem ekonomik hem de kültürel açıdan daha çok yararlanabildiğini göstermektedir. Turizm hareketleri insanların ve ülkelerin birbirlerini tanımalarına daha çok vesile olmaktadır. Turizm hareketleri insanların ve ülkelerin birbirlerinden farklı coğrafi, kültürel ve toplumsal değerlerini karşılıklı olarak tanımalarına, insanların diğer insanlara, diğer ülkeler, kültürler ve toplumlar hakkında bilgi sahibi olmasına imkân veren bir araç olmaktadır. Turizm hareketlerinin bir bölgeyi olumsuz yönde etkilediği çok sayıda olaylar varsa da bunun böyle olması da şart değildir. Özenle plânlanmış ve iyi organize edilmiş turizm faaliyeti, fikir, dil ve diğer kültürel özelliklerin çeşitliliğinden bölge insanlarını faydalandırabilir. Tablo'nun incelenmesinden de anlaşılacağı üzere; Belek yerleşim biriminde iyi organize edilmiş ve plânlanmış turizm hareketlerinden bölge insanının daha çok faydalandığı görülmektedir. Turistleri yabancı insanlar olarak görenlerin oranı Belek'te Girne ve Karpas'a göre yarı yarıya düşme göstermektedir.

Araştırmamızın sayıltıları arasında turizm hareket-

Tablo-6. Turizmle İlgili Bir İşte Çalışma Durumu

DÜŞÜNCELER	BELEK		GİRNE		KARPAZ	
	n	%	n	%	n	%
Evet	196	87,1	55	59,8	57	60,0
Hayır	29	12,9	37	40,2	38	40,0
TOPLAM	225	100,0	92	100,0	95	100,0

lerinin plânlı ve iyi organize edilerek gelişmesi halinde, klasik meslek seçiminden turizm işi seçimine doğru önemli artışların olacağı vurgulanmaktadır. Turizm hareketleri netice olarak meslek seçimini etkilemektedir. Tablo incelendiğinde; Belek'te Girne ve Karpas bölgelerine göre turizm işini meslek olarak seçmek isteyenlerin oranının 2 misli arttığı görülmektedir.

Turizm hareketleri insanların arzulanan gayelerdeki değişikliğe neden olmaktadır. Aynı zamanda turistik işletmelerin çoğalması ile birlikte yeni iş imkânlarının ortaya çıktığı, dolayısıyla daha önce işsiz olan veya bulabildikleri işlerde çalışan yöre halkının işsizlik sorununa da büyük ölçüde çözüm getirerek, insanların statü ve rollerinin değişmesine neden olmaktadır.

SONUÇ

Her iki araştırmanın amacı, ülkelerin turizm politika ve plânlanmasında etkili olan otoritelerin dikkatlerini turizm hareketlerinin ekonomik boyutu kadar sosyal boyutunun da önemli olduğu noktasına çekebilmeğdir.

Bazı ülkelerde uluslararası turizm olayının hızla gelişmesi sosyal yapının deformasyonu endişesini de beraberinde getirmektedir. Sosyal ortamın kalabalıklaşması, suçluluk oranlarının artması ve bazı yerel nüfusun dil, kültür ve adetlerinde yozlaşma gibi sosyolojik ve çevre kirlenmesi gibi ekolojik kaygıları da doğurmaktadır. Ancak, kalkınmanın turizm yönü bir bölgenin çevre kültürü için mutlaka sakıncalı olmayı gerektirmez. Doğal ve kültürel değerlerin iyi plânlanması ve kontrollü gelişmesi bir bölgeye hem kültürel hem de ekonomik yararlar sağlayabilir. İyi organize edilmiş, bilinçli turizm faaliyeti dış dünya ile kurulacak köprüünün sağlamlığından bölge insanlarını da faydalandırabilir.

Araştırmamız yapıldığı Girne ve Karpas'ta sosyal yapının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde turizmin geliştirilmesi için alınacak tedbirlerin etkili olması açısından elverişli olduğu, yapılacak düzenlemelerin olumlu sonuçlara ulaşması için gerekli alt yapının da hazır olduğu görülmektedir.

Türkiye'de özellikle son yıllarda turizm hareketlerinde gözlenen gelişmelere bu sektörü ülkenin en çok ilgi duyulan sektörlerinden birisi haline getirmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin turizmin geliştirilmesi için alınacak tedbirler açısından, Türkiye'deki Güney Antalya Turizm Geliştirme Projesi ve BETUYAB (Belek Turizm Yatırımcıları Birliği) örneklerinden büyük ölçüde faydalanabileceği ve bu

yolla hem ülke ekonomilerine katkılarının artacağı hem de uluslararası tanıtım açısından büyük avantajlar sağlayacağı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Doorn (1985). *Tourism and Cross-Cultural Communication*. VA: College William and Marry.
- Gürkan, İ. M. (1998). *Turizm Hareketlerinin Bir Yerleşim Biriminde (Belek/Antalya) Sosyal Yapıdaki Değişimlere Etkileri*. Ankara: Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yayını.
- Kıral, M. (1995). KKTC'de 1974 Sonrası Meydana Gelen Sosyo-Ekonomik Değişmeler ve Bu Değişim İçerisinde Turizmin Etkileri. (*Basilmamış Yüksek Lisans Tezi*), H.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıral, M. (2000). Turizmin Sosyal Yapıya ve Sosyal Değişime Tesirleri Açısından Kuzey Kıbrıs'ta Girde ve Karpas Bölgelerinin Karşılaştırılması. (*Basilmamış Doktora Tezi*). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Moore, W. E. (1963). *Social Change*. Chicago: University of Chicago Press
- Nirun, N. (1969). *Sistematik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik*. Ankara: D.T.C.F. Yayınları.
- (1977). *Sosyoloji 2. Kitap*. Ankara: Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu
- Olalı, H. (1965). *Turizm Dersleri*. İzmir: İstiklâl Matbaası.
- (1984). *Turizm Politikası ve Plânlanması*. İzmir: Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Özdemir, M. (1982). *Araştırma Nedir? Bilimsel Araştırma Metodolojisi Üzerine Not*. Ankara: T.C. Turizm Bankası A.Ş. Yayını.
- (1987). *Turizm Nedir?* Ankara: T.C. Turizm Bankası A.Ş. Yayını.
- (1991). *Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Tesirleri*. Ankara: T.C. TURBAN A.Ş. Yayını.
- (1992). *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*. Ankara: KÖK-SAV Yayınları.
- (1998). *Turizme Fiske Taşları*. Ankara: Anatolia Yayını.
- Smeller, N. J. (1959). *Social Change In Industrial Revolution*. Chicago: University Of Chicago Press.
- Sources, Patterns and Consequences (1994). *Social Change*. New York: Basic Banks Inc., Yayınları.
- Toskay, T. (1983). *Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi yayınları.
- Van Doorn, J., W.H. (1985). *Some Critical Notes On Socio-Cultural Impact*. Studies In Development Countries. Vienna: International Social Science Council
- Gönderilme tarihi: : Ağustos 2000
Değerlendirme : Eylül 2000
Düzeltilme : Kasım 2000
Kabul : Kasım 2000
- Dr. Mehmet Özdemir, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Beytepe, Ankara
Dr. M. İlhan Gürkan, Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bağlıca Kampüsü, Ankara
Dr. Mehmet Kıral, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mütevelli Heyeti Başkanlığı, Gazimagusa, KKTC